

Wyrok z dnia 1 lipca 1998 r.

I PKN 222/98

1. Potrzeby wynikające z organizacji nauczania lub zastępstwa nieobecnego nauczyciela, pozwalające na nawiązanie stosunku pracy z nauczycielem na czas określony (art. 10 ust. 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.) nie obejmują "zastępstwa" wicedyrektora szkoły w zakresie obniżenia jego pensum dydaktycznego z tytułu pełnienia tej funkcji.

2. Zastępstwo nieobecnego nauczyciela w rozumieniu art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela występuje w przypadku czasowej nieobecności, związanej z okresowym zwolnieniem od pracy i przewidywanym powrotem do jej wykonywania. W przypadku potrzeby zastępstwa nieobecnego nauczyciela i równoczesnego rozwiązania stosunku pracy z innym nauczycielem, o przydziale zajęć prowadzonych uprzednio przez nich decyduje pracodawca w planie organizacyjnym szkoły i nie ma to znaczenia dla oceny wystąpienia przesłanek z art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela.

3. Zgłoszony w postępowaniu apelacyjnym wniosek strony o wyłączenie na podstawie art. 49 KPC sędziego orzekającego w sądzie pierwszej instancji jest spóźniony.

Przewodniczący SSN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Andrzej Kijowski, Walerian Sanetra.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 1 lipca 1998 r. sprawy z powództwa Andrzeja O. przeciwko Zespołowi Szkół w R. o ustalenie, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 29 stycznia 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Ropczycach, wyrokiem z dnia 3 października 1997 r. [...] oddalił powództwo Andrzeja O. przeciwko Zespołowi Szkół w R. o ustalenie, że strony łączy umowa o pracę na czas nie określony. Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 30 sierpnia 1996 r. strony zawarły umowę o pracę na czas określony, od 1 września 1996 r. do 31 sierpnia 1997 r. Powodowi powierzono obowiązki nauczyciela w pełnym wymiarze godzin zajęć dydaktyczno-wychowawczych. W umowie nie sprecyzowano przyczyny zatrudnienia powoda na czas określony. W planie organizacyjnym strony pozwanej na rok szkolny 1996/97 wymienionych zostało siedmiu nauczycieli historii i wiedzy o społeczeństwie. Nauczycielce Cecylii P. nie przydzielono w tym planie żadnych godzin nauczania, gdyż w sierpniu 1996 r. udzielono jej rocznego urlopu dla poratowania zdrowia. W planie organizacyjnym przydzielono natomiast 20,7 godzin nauczania nauczycielce Jolancie Z. (po zmianie nazwiska K.), z którą jednak stosunek pracy został rozwiązany w sierpniu 1996 r. Powód w tym roku szkolnym uczył w tych klasach, które były objęte przydziałem godzin dla Jolanty K. Powód nie został przewidziany w planie organizacyjnym na rok szkolny 1997/98 i nie nawiązano z nim kolejnej umowy o pracę. Z nauczycielką Cecylią P., która w roku szkolnym 1996/97 przebywała na urlopie dla poratowania zdrowia, z dniem 1 września 1997 r. rozwiązano stosunek pracy. Sąd Rejonowy uznał, że w stanie faktycznym sprawy zostały spełnione przesłanki umożliwiające zgodnie z art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela zawarcie umowy o pracę z powodem na czas określony. Istotna jest ocena stanu faktycznego w dniu zawarcia z powodem umowy o pracę. Wówczas było wiadomo, że Cecylia P. będzie przebywać na urlopie dla poratowania zdrowia, a z Jolantą K. zostanie rozwiązany stosunek pracy. Te okoliczności oraz zmniejszony wymiar czasu pracy Czesława M. jako wicedyrektora Szkoły, uznał Sąd za potrzeby wynikające zarówno z organizacji nauczania (za które uznał zmniejszony wymiar czasu pracy Czesława M. i rozwiązanie stosunku pracy z Jolantą K.), jak i konieczność zastępstwa nieobecnego nauczyciela (Cecylia P. przebywająca na urlopie dla poratowania zdrowia), pozwalające na zatrudnienie powoda na podstawie umowy o pracę na czas określony.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie oddalił

apelację powoda, dzieląc ustalenia i oceny prawne Sądu Rejonowego.

Kasację od tego wyroku wniósł powód. Zarzucił naruszenie art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela, polegające na błędnym przyjęciu, że zaistniała potrzeba zatrudnienia powoda na podstawie umowy o pracę na czas określony, wynikająca z organizacji nauczania lub zastępstwa nieobecnego nauczyciela. Powód zarzucił też naruszenie przepisów prawa procesowego. Dotyczyć to ma art. 217 § 1, art. 224 § 1 i art. 232 zdanie 1 KPC przez niedopuszczenie dowodu z wykazu przydziału godzin dla poszczególnych nauczycieli w roku szkolnym 95/96 i 96/97 oraz innych dowodów wnioskowanych przez powoda, a w konsekwencji naruszenie art. 233 KPC przez zaniedbanie obowiązku wszechstronnego rozważenia i obiektywnej oceny zebranego materiału dowodowego. Powód zarzucił także naruszenie "art. 49 i nast." KPC, gdyż Sąd drugiej instancji nie ustosunkował się i nie rozpoznał wniosku powoda o wyłączenie sędziego orzekającego w sprawie, mimo istnienia między nim, a przedstawicielem strony pozwanej takich "relacji i stosunków", które budzą wątpliwości co do jego bezstronności. Powód w uzasadnieniu kasacji wywiódł w szczególności, że w roku szkolnym 1996/97 nauczał w ramach godzin przydzielonych nauczycielce Jolancie K., z którą stosunek pracy został rozwiązany. Nauczał więc w klasach "odziedziczonych" po tej nauczycielce, a nie w ramach zastępstwa urlopowanej Cecylii P. Godziny zajęć w klasach, w których uprzednio nauczała Cecylia P. zostały rozdzielone pomiędzy pozostałych nauczycieli. Powód podniósł, że Sąd Rejonowy przyjął bez weryfikacji zeznania świadka Janiny P., a pominął wnioski dowodowe powoda. Podniósł, że sędzia orzekający w Sądzie pierwszej instancji pozostaje w dobrych stosunkach z dyrektorem strony pozwanej jako absolwent Szkoły. Powód podniósł to w piśmie do Sądu Wojewódzkiego, który jednakże do tej kwestii w ogóle się nie odniósł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powód w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji nie składał wniosku o wyłączenie sędziego. Okoliczności dotyczące tej kwestii podniósł dopiero w uzupełnieniu apelacji. Nie można pisma z dnia 27 stycznia 1998 r., zawierającego twierdzenia o pozostawianiu sędziego orzekającego w pierwszej instancji w stosun-

kach osobistych z przedstawicielem strony pozwanej traktować jako wniosku o wyłączenie sędziego, gdyż nie dotyczył on sędziów orzekających w drugiej instancji. Co najwyżej można by pismo to traktować jako uzupełnienie zarzutów apelacji. Sąd drugiej instancji powinien się do tych okoliczności odnieść w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, czego nie uczynił (art. 328 § 2 KPC). Uchybienie to jednak nie miało żadnego wpływu na rozstrzygnięcie. W przypadku zaistnienia okoliczności wymienionych w art. 49 KPC wyłączenie sędziego następuje bowiem na wniosek strony. Takiego wniosku w toku postępowania w pierwszej instancji powód nie składał. Złożenie takiego wniosku w postępowaniu przed drugą instancją było już spóźnione. Ten zarzut powoda nie stanowi więc usprawiedliwionej podstawy kasacji.

Zgodnie z art. 10 ust. 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz.U. Nr 3, poz. 19 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia z powodem umowy o pracę (ustalonym ustawą z dnia 14 czerwca 1996 r. o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela, Dz.U. Nr 87, poz. 396, obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357) z nauczycielem posiadającym wymagane kwalifikacje i rozpoczynającym pracę w szkole stosunek pracy nawiązywany jest na podstawie umowy o pracę na czas nie określony; nawiązanie stosunku pracy z nauczycielem na czas określony może nastąpić wyłącznie w wypadku zaistnienia potrzeby wynikającej z organizacji nauczania lub zastępstwa nieobecnego nauczyciela. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem (uchwała z dnia 14 czerwca 1994 r., I PZP 28/94, OSNAPiUS 1994 nr 10, poz. 160, kontynuująca wykładnię zawartą w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 27 maja 1993 r., I PZP 14/93, OSNCP 1993 z. 11, poz. 189) zatrudnienie nauczyciela spełniającego warunki z art. 10 ust. 2 pkt 2-4 Karty Nauczyciela na podstawie umowy o pracę na czas określony, niezgodnie z przesłankami art. 10 ust. 4 tej ustawy, powoduje nawiązanie stosunku pracy na czas nie określony. Słusznie Sądy obu instancji uznały więc, że dla rozstrzygnięcia sprawy istotne było czy w dniu 30 sierpnia 1996 r. potrzeby organizacji nauczania lub zastępstwa nieobecnego nauczyciela uzasadniały zatrudnienie powoda na podstawie umowy o pracę na czas określony. Słusznie też przyjęły, że ewentualny stan faktyczny zaistniał później, a zwłaszcza istniejący w dacie upływu terminu, na który była zawarta umowa o pracę, nie miał już znaczenia dla oceny z jaką umową o pracę mieliśmy do czynienia. Sądy obu instancji uznały, że warunki określone wskazanym przepisem

były spełnione, gdyż potrzeba zatrudnienia powoda na podstawie umowy terminowej wynikała z organizacji nauczania, tj. z konieczności rezerwacji możliwości zatrudnienia nauczycielowi pełniącemu funkcję wicedyrektora. Tego poglądu nie można podzielić. W przepisie chodzi bowiem o organizację nauczania, a nie o organizację szkoły. Dotyczy on więc przykładowo przypadków ograniczonego wymiaru godzin nauczania określonego przedmiotu (w całym roku lub jego części), a nie przypadku wskazanego przez Sądy.

Jednakże pogląd Sądów o możliwości zawarcia z powodem umowy o pracę na czas określony należy uznać za prawidłowy. W ustalonym stanie faktycznym spełniona była bowiem określona przepisem art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela przesłanka umożliwiająca zatrudnienie powoda na czas określony, a polegająca na potrzebie zastępstwa nieobecnego nauczyciela. Potrzeba zapewnienia zastępstwa nieobecnego nauczyciela, o której mowa w art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela, nie musi bowiem całkowicie odpowiadać ani wymiarowi czasu pracy nieobecnego nauczyciela ani też dotyczyć całego okresu jego nieobecności. Takich warunków art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela nie wprowadza. W uzasadnieniu wyroku z dnia 23 października 1996 r., I PRN 92/96 (OSNAPiUS 1997 nr 8, poz. 130) Sąd Najwyższy uznał, że możliwe jest zawarcie kolejnej umowy o pracę na czas określony uzasadnione potrzebą zastępstwa innego nauczyciela niż przy zawarciu umowy poprzedniej. W wyroku z dnia 27 lutego 1997 r., I PKN 22/97 (OSNAPiUS 1997 nr 21, poz. 418) Sąd Najwyższy stwierdził natomiast, że okresy zastępowania nieobecnych nauczycieli, pozwalające na zawarcie umowy na czas określony (art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela) nie muszą zgadzać się z okresami zawartych z nauczycielami umów terminowych. Podzielając te poglądy należy stwierdzić, że zatrudnienie powoda na czas określony nastąpiło bez naruszenia przesłanek art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela. W planie organizacyjnym strony pozwanej na rok szkolny 1996/97 nauczycielce Cecylii P. nie przydzielono żadnych godzin nauczania, gdyż w sierpniu 1996 r. udzielono jej rocznego urlopu dla poratowania zdrowia. W planie organizacyjnym przydzielono natomiast 20,7 godzin nauczania nauczycielce Jolancie Z. (po zmianie nazwiska K.), z którą jednak stosunek pracy został rozwiązany w sierpniu 1996 r. Powód w tym roku szkolnym uczył w klasach, które były objęte przydziałem godzin dla nauczycielki Jolanty K. Jednakże, nie można przyjąć, aby było to decydujące dla

oceny czy powód został zatrudniony w zastępstwie nieobecnego nauczyciela. Było rzeczą strony pozwanej, w jaki sposób zostaną rozdzielone godziny nauczania prowadzonego uprzednio przez Jolantę K., z którą rozwiązano stosunek pracy. To, że godziny te przydzielono powodowi nie oznacza, że właśnie tę nauczycielkę "zastępował" (nie było to oczywiście zastępstwo w rozumieniu art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela, gdyż z tą nauczycielką stosunek pracy został rozwiązany). Dla uznania, że mamy do czynienia z zastępstwem nieobecnego nauczyciela konieczne jest aby była to nieobecność czasowa, związana z okresowym zwolnieniem od pracy i przewidywanym powrotem do zatrudnienia. W tym znaczeniu nieobecna była nauczycielka Cecylia P., która przebywała na urlopie dla poratowania zdrowia. Jej zastępstwo było więc przesłanką uzasadniającą zawarcie umowy o pracę z powodem na czas określony. Tak też w istocie było, gdyż kwestia "po jakiej nauczycielce" powód prowadził zajęcia jest bez znaczenia. Ważne jest, że w momencie zawarcia z powodem umowy o pracę jedna z nauczycielek była czasowo nieobecna i występowała potrzeba jej zastępstwa. Rzeczą strony pozwanej i ustalonego planu organizacyjnego było czy powód będzie prowadził zajęcia po nauczycielce, z którą rozwiązano stosunek pracy, czy też zajęcia uprzednio prowadzone przez nauczycielkę przebywającą na urlopie. Wobec tego słusznie Sądy obu instancji uznały wnioski dowodowe powoda za zmierzające do wykazania okoliczności nieistotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a więc podlegające pominięciu (art. 227 KPC).

W tej sytuacji należało uznać, że wskazane w kasacji naruszenie przepisów prawa procesowego nie miało miejsca, gdyż prawidłowa wykładnia prawa materialnego, przeprowadzona przez Sądy, prowadziła do słusznego rozstrzygnięcia, bez potrzeby prowadzenia postępowania dowodowego w szerszym zakresie. Wobec braku usprawiedliwionych podstaw kasacja podlegała oddaleniu z mocy art. 393¹² KPC.

=====